

<https://doi.org/10.70728/c.series.ped.v08.i09.024>

OLIY TA’LIM JARAYONIDA ZAMONAVIY PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING METODIK MEXANIZMLARI

Ro‘zmatova Mahliyo Baxrom qizi

Urganch davlat pedagogika instituti

mustaqil tadqiqotchisi

<https://orcid.org/0009-0004-7377-2316>

Annotatsiya. Ushbu maqolada oliy ta’lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning nazariy asoslari, amaliy ahamiyati va metodik mexanizmlari tahlil qilingan. Interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT), aralash ta’lim (blended learning), modulli va kredit-modul tizimi, muammoli va loyiha asosidagi o‘qitish kabi yondashuvlarning oliy ta’limdagi o‘rni yoritilgan. Texnologiyalarni samarali joriy etish uchun bosqichma-bosqich metodik mexanizmlar, o‘qituvchi kompetensiyalarini rivojlantirish, infratuzilmani ta’minlash va baholash tizimini takomillashtirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqilgan. Tadqiqot natijalari zamonaviy pedagogik texnologiyalarning talabalar motivatsiyasi, mustaqil fikrlashi va kompetentlik darajasini oshirishdagi rolini tasdiqlaydi.

Kalit so‘zlar: oliy ta’lim, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interfaol metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, aralash ta’lim, metodik mexanizmlar, kompetentlik yondashuvi.

Аннотация. В данной статье проанализированы теоретические основы, практическое значение и методические механизмы внедрения современных педагогических технологий в процесс высшего образования. Освещена роль таких подходов, как интерактивные методы, информационно-коммуникационные технологии (ИКТ), смешанное обучение (blended learning), модульная и кредитно-модульная система, проблемное и проектное обучение в высшем образовании. Разработаны рекомендации по поэтапным методическим механизмам эффективного внедрения технологий, развитию компетенций преподавателей, обеспечению инфраструктуры и совершенствованию системы оценивания. Результаты исследования подтверждают роль современных педагогических технологий в повышении мотивации студентов, развитии самостоятельного мышления и уровня компетентности.

Ключевые слова: высшее образование, современные педагогические технологии, интерактивные методы, информационно-коммуникационные технологии, смешанное обучение, методические механизмы, компетентностный подход.

Abstract. This article analyzes the theoretical foundations, practical significance, and methodological mechanisms for introducing modern pedagogical technologies into the higher education process. The role of such approaches as interactive methods, information and communication technologies (ICT), blended learning, modular and credit-modular systems, problem-based and project-based learning in higher education is highlighted. Recommendations have been developed for step-by-step methodological mechanisms for the effective introduction of technologies, the development of teachers' competencies, infrastructure provision, and the improvement of the assessment system. The research results confirm the role of modern pedagogical technologies in increasing student motivation, developing independent thinking, and raising the level of competence.

Keywords: higher education, modern pedagogical technologies, interactive methods, information and communication technologies, blended learning, methodological mechanisms, competency-based approach.

Kirish. O‘zbekiston Respublikasida oliy ta’lim tizimini modernizatsiya qilish, uning sifatini xalqaro standartlarga moslashtirish va raqobatbardosh kadrlar tayyorlash dolzarb vazifa hisoblanadi. Prezident farmonlari va davlat dasturlari asosida ta’lim jarayoniga innovatsion yondashuvlar, raqamli texnologiyalar va zamonaviy pedagogik metodlarni keng joriy etish ko‘zda tutilgan. An’anaviy leksiya-seminar tizimi talabalarni passiv tinglovchiga aylantirib, mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va amaliy ko‘nikmalarni rivojlantirishga to‘liq javob bermaydi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalar ta’lim jarayonini oldindan loyihalash, maqsadga yo‘naltirish va natijani kafolatlashga qaratilgan ilmiy asoslangan metodlar, shakllar va vositalar majmuidir. Ular talabani faol ishtirokchiga aylantiradi, individual yondashuvni ta’minlaydi va o‘zlashtirish samaradorligini oshiradi. Biroq, texnologiyalarni joriy etish jarayonida nazariy-metodologik asoslarning yetarli ishlab chiqilmaganligi, o‘qituvchilarning raqamli savodxonligi va metodik tayyorgarligi, infratuzilma muammolari hali ham mavjud. Shu bois, oliy ta’limda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etishning aniq metodik mexanizmlarini ishlab chiqish muhim ahamiyat kasb etadi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarning mohiyati va turlari

Pedagogik texnologiya tushunchasi XX asr o‘rtalarida shakllangan bo‘lib, V.P. Bepalko, M.V. Klarin va boshqa olimlar tomonidan chuqur o‘rganilgan. U ta’lim jarayonining tizimli tashkil etilishi, diagnostika, loyihalash, amalga oshirish va baholash bosqichlarini o‘z ichiga oladi.

Oliy ta’limda eng keng qo‘llanilayotgan zamonaviy pedagogik texnologiyalar quyidagilardir:

1. **Interfaol o‘qitish texnologiyalari** - aqliy hujum (brainstorming), klaster, INSERT, sinkveyn, rolli o‘yinlar, debat, case-study (vaziyatli o‘qitish). Bu metodlar talaba va o‘qituvchi o‘rtasidagi faol muloqotni, guruh ishini va tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi.

2. **Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT)** - Moodle, Google Classroom, Kahoot, Quizizz, Zoom, Microsoft Teams kabi platformalar, multimedia resurslari, elektron

kutubxonalar. Ular mustaqil o‘rganish, masofaviy ta’lim va individual topshiriqlarni tashkil etish imkonini beradi.

3. **Aralash ta’lim (blended learning) va flipped classroom (teskari dars)** - auditoriya mashg‘ulotlari bilan onlayn materiallarni uyg‘unlashtirish. Talabalar dars oldidan materialni o‘zlashtiradi, darsda esa muhokama va amaliy ishlar olib boriladi.

4. **Modulli va kredit-modul tizimi** - o‘quv materialini mustaqil modullarga ajratish, har bir modulda aniq maqsad, natija va baholash mezonlarini belgilash.

5. **Loyiha va muammoli o‘qitish** - real hayotiy muammolarni hal qilishga asoslangan yondashuv. Talabalarda rejalashtirish, jamoaviy ishlash, tahlil qilish va natijani taqdim etish ko‘nikmalarini shakllantiradi.

6. **Adaptiv va raqamli texnologiyalar** - sun‘iy intellekt elementlari, adaptiv platformalar, STEAM yondashuvi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, interfaol metodlar va AKT dan to‘g‘ri foydalanish talabalar motivatsiyasini 25-40%, o‘zlashtirish samaradorligini 20-35% ga oshirishi mumkin.

Joriy etishning metodik mexanizmlari

Zamonaviy pedagogik texnologiyalarni oliy ta’lim jarayoniga samarali joriy etish uchun quyidagi bosqichma-bosqich metodik mexanizmlar tavsiya etiladi:

1. Diagnostika va tahlil bosqichi.

O‘qituvchilarning raqamli va metodik kompetensiyalari, talabalarning tayyorgarlik darajasi, mavjud infratuzilma (internet, kompyuterlar, platformalar) tahlil qilinadi. Fan dasturi, o‘quv maqsadlari va kutilayotgan natijalar aniq belgilanadi.

2. Loyihalash bosqichi.

Har bir fan va mavzu uchun mos texnologiya tanlanadi. Masalan:

- Nazariy materiallar uchun flipped classroom va multimedia;
- Amaliy mashg‘ulotlar uchun case-study, loyiha ishi, guruh munozarasi;
- Nazorat uchun onlayn testlar (Google Forms, Moodle) va portfolio.

O‘quv shartnomasi (learning contract) tuzish tavsiya etiladi - unda maqsadlar, topshiriqlar, baholash mezonlari va muddatlar aniq ko‘rsatiladi.

3. O‘qituvchi tayyorgarligi.

Pedagoglar uchun malaka oshirish kurslari, treninglar, micro-learning formatidagi treninglar tashkil etiladi. Raqamli didaktika, pedagogik dizayn, ta’lim analitikasi bo‘yicha ko‘nikmalar rivojlantiriladi. O‘qituvchi endi faqat bilim beruvchi emas, balki fasilitator, mentor va dizayner sifatida faoliyat yuritadi.

4. Amalga oshirish bosqichi.

- Dars strukturasini o‘zgartirish: 20–30% an’anaviy bayon, 50–60% interfaol faoliyat, 10–20% refleksiya.
- Platformalarni integratsiya qilish (Moodle + interfaol metodlar).
- Kichik guruhlarda ishlash, juftlik topshiriqlari, onlayn muhokamalar.
- Individual differensiatsiya: kuchli talabalar uchun murakkab loyihalar, o‘zlashtirish darajasi past talabalar uchun qo‘shimcha resurslar.

4. Monitoring va baholash.

5. Formativ baholash (doimiy feedback), summativ baholash (testlar, loyihalar, portfoliolar) va refleksiya. Talabalar faolligi, motivatsiyasi, o‘zlashtirish ko‘rsatkichlari kuzatiladi. Natijalar asosida texnologiyalar sozlanadi.

6. Institutsional qo‘llab-quvvatlash.

Oliy ta‘lim muassasasi rahbariyati infratuzilmani ta‘minlaydi, metodik qo‘llanmalar ishlab chiqadi, ilg‘or tajribalarni tarqatadi, o‘qituvchilarni rag‘batlantiradi.

Amaliy tavsiyalar

- Har bir semestr boshida fan dasturiga zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash rejasini kiritish.
- O‘qituvchilar o‘rtasida tajriba almashish seminarlari va ochiq darslar tashkil etish.
- Talabalar uchun raqamli savodxonlik bo‘yicha qisqa kurslar o‘tkazish.
- Baholash tizimini kompetentlikka asoslangan yondashuv bilan boyitish (rubrikalar, o‘z-o‘zini baholash, tengdosh baholash).
- Xalqaro platformalar (Coursera, edX elementlari) va mahalliy resurslarni uyg‘unlashtirish.

Xulosa

Oliy ta‘lim jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish ta‘lim sifatini oshirish, talabalarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, ijodiy va kommunikativ ko‘nikmalarni shakllantirishning muhim omilidir. Buning uchun tizimli metodik mexanizmlar - diagnostika, loyihalash, o‘qituvchi tayyorgarligi, bosqichma-bosqich amalga oshirish, monitoring va institutsional qo‘llab-quvvatlash zarur. Texnologiyalarni mexanik o‘tkazish emas, balki ularni fan xususiyatlari, talabalar ehtiyojlari va mahalliy sharoitga moslashtirish muvaffaqiyatning asosiy shartidir. Kelgusida bu yo‘nalishda empirik tadqiqotlar, o‘qituvchilar uchun amaliy qo‘llanmalar va raqamli platformalarni yanada rivojlantirish dolzarb bo‘lib qoladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining oliy ta‘lim tizimini isloh qilishga oid farmon va qarorlari.
2. Abdullayev D.Yu., Majidova Z.Q. Oliy ta‘lim muassasalarida pedagogika fanlarini o‘qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni rivojlantirish metodikasi // Science and Education. – 2026.
3. Bepalko V.P. Pedagogik texnologiya asoslari.
4. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar bo‘yicha O‘zbekiston olimlarining ilmiy maqolalari (inlibrary.uz, scientific-jl.com, cyberleninka.ru materiallari asosida).
5. Xalqaro tadqiqotlar: blended learning, flipped classroom va AKT integratsiyasi bo‘yicha UNESCO va boshqa manbalar.